

DEN NORSKE KIRKE

Borg biskop

Skiptvet kirkelige fellesråd
Postboks 34
1806 SKIPTVET

Dato: 10.11.2020

Vår ref: 20/00803-9

Deres ref:

Ny versjon: Oversendelse av biskopens rapport etter visitas i Skiptvet sokn 3., 4. og 8.november 2020

Ved en inkurie ble det en feil i forrige oversendelse av biskopens visitasrapport. Det er den vedlagte rapporten som gjelder.

Vedlagt følger biskopens rapport etter visitas i Skiptvet 3., 4. og 8.november 2020.

Takk for flotte og vel gjennomførte dager og lykke til med det viktige arbeidet i kirke og lokalsamfunn!

Med vennlig hilsen

Atle Sommerfeldt
biskop

Endre Fyllingsnes
seksjonssjef kirke og samfunn

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Kopi til:

Ordføreren i Skiptvet

Rådmannen i Skiptvet

Prosten i Østre Borgesyssel prosti

Skiptvet kirkelige fellesråd

Skiptvet kirkeverge Rune Johansen

Skiptvet sokneprest Anne Cecilie Elgarøy

Ringem

Fylkesmannen i Oslo og Viken

Kirkegata 31

Postboks 34

Postboks 34

Postboks 34

Postboks 325

1814 Askim

1806 SKIPTVET

1806 SKIPTVET

1806 SKIPTVET

1502 MOSS

Mottakere:

Skiptvet menighetsråd

Postboks 34

1806 SKIPTVET

Rapport fra biskopens visitas i Skiptvet sokn 3., 4., og 8. november 2020

Visitasen hadde følgende innhold:

Tirsdag:

Nattverd gudstjeneste i Skiptvet kirke.

Kirkegårdsbefaring.

Møte med staben.

Møte med NAV og flyktningekonsulentent.

Arbeidsmiddag med Skiptvet Historielag.

Møte med menighetsråd/fellesråd.

Kveldsbønn på Misjonshuset.

Onsdag

Morgenbønn i Skiptvet kirke.

Arbeidslunsj med kommunens ledelse.

Besøk på buddhistenes skogkloster.

Konfirmasjonstime og «grill en biskop».

Besøk på Berg gård.

Møte med lag og foreninger i lokalsamfunnet.

Møte med styret i MFF.

Kveldsbønn på Misjonshuset.

Søndag:

Visitasgudstjeneste i Vonheim kirke med påfølgende kirkecaffe med visitasforedrag.

Biskopen hadde samtale med kirkevergen og tilsynssamtale med soknepresten.

Biskop Atle Sommerfeldt:

VISITASFOREDRAG SKIPTVET SOKN

8.november 2020

SKIPTVET – SENTRALT OG LANDLIG

Når Glomma renner fordi Skiptvet er elva på sitt bredeste og roligste. Livsmulighetene elva gir var avgjørende da de første sketvinger ryddet boplasser langs elva for 8000-9000 år siden, og livnærte seg som fiskere, jegere og fangstmenn. Rundt år 3500 f.Kr. begynte en med korndyrking og fehold. De 29 gravrøysene fra bronsealderen bekrefter at det da var en voksende fastboende befolkning i Skiptvet. På denne tiden hadde Glomma fått leiet og høyden som den hadde fram til oppdemmingen av Sarpefossen.

Skiptvet hadde en sentral plassering langs vannveien, og i de store skogene fant menneskene materialer både til redskaper og bygninger. De eldste gårdene ble etablert langs elva, som var datidens Europavei. Kombinasjonen av vann, skog og jordbruk har vært avgjørende for livsunderhold og velstandsutvikling i hele Skiptvets historie.

Skiptvet fikk tidlig industriarbeidsplasser. Det ble etablert teglverk, møller og sagbruk, trolig allerede på 1400-tallet. Vannkraften ble først utnyttet til kverndrift og så til sagbruk. På begynnelsen av 1600-tallet var det hele syv større vandrevne sagbruk i Skiptvet, i tillegg hadde mange av de mindre gårdene sager til eget bruk. Fra midten av 1800-tallet ble tømmerfløting og lensevirksomhet en sentral del av mange sketvingers levebrød. I toppåret 1952 ble det fløtt hele 14 millioner stokker gjennom Glennetangen lense, noe som tilsvarer ca. 58.000 trailerlass, og som gav arbeid til over 400 mann¹. I dagens perspektiv var dette en utslippsfri og miljøvennlig transportmetode! Den 142 år gamle fløte- og lensetradisjonen som en del av bygdas identitet videreføres av **Nes Lensemuseum** og oppsetningene til **Nes Lenseateater** med lokale skuespillere og stor oppslutning fra bygdas befolkning.

Vannets ressurser ble tidlig utnyttet til produksjon av elektrisitet. Ved Vammas vannfall på 28,5 meter ble det etablert kraftverk i 1915, og bygdas innbyggere fikk elektrisitet allerede året etter. De siste årenes milliardinvestering i ny turbinteknologi har økt energiproduksjonen med 20-25% uten areal- eller naturinngrep, og gjort Vamma til Norges største elvekraftverk. Denne investeringen er et meget viktig bidrag til det helt nødvendige grønne skiftet for å sikre levekårene for kommende generasjoner. Slike investeringer bør bli en langt tydeligere del av den nasjonale klimapolitikken.

Det fruktbare jordsmonnet i Skiptvet har dannet grunnlaget for bygdas lange tradisjoner innen husdyrhold og matproduksjon. Skiptvets første meieri bli etablert i 1882, og i 1915 ble Skiptvet Meieri reist av bøndene, en virksomhet som fikk svært godt omdømme langt utenfor Skiptvets grenser, blant annet for osteproduksjon.

¹ Lauritzen, Per Roger (2010): «Langs Glomma: Natur – kultur – friluftsliv», side 193, Forlaget Tom & Tom

Meierivirksomheten bidro også til etableringen av andre næringer i Meieribyen, som landhandel, poståpneri, baker, slakteri og pølsemakeri. Under besøket på **Berg gård** onsdag kveld fikk jeg se et svært godt eksempel på omstillingen til økologisk korn-, kjøtt- og melkeproduksjon. Det var også flott å se at flyktningers kompetanse kom godt til nytte og kanskje også kan gi grunnlag for en fornyelse av osteproduksjonen.

Nærheten til vannveien ble sentral i kristningen av Skiptvet. Prester og misjonærer brukte elva som farled for å komme fram til nye lokalsamfunn. Ifølge folketradisjonen var det mellom 6 og 8 private gårdskirker i Skiptvet, flere enn i nabobygdene². Etter at kristningen var gjennomført opplevde kirkens ledelse det som problematisk at religionen hadde blitt privatisert til storbøndernes gårdskapeller. Gudstjenester og begravelser ble derfor sentralisert til det kultstedet på høyden midt i bygda. Trolig stod det en gammel trekirke på stedet, som i 1198 ble erstattet en steinkirke innviet til jomfru Maria. Siden den gang har Skiptvet kirke stått midt i bygda som et synlig tegn på den treenige Guds nærvær i Skiptvet. Denne kirken har siden da vært det sentrale sted for sketvingenes takk og tilbedelse, lengsel etter mening og kilde til livskraft i krevende tider.

DEN NORSKE KIRKE I DAGENS SKIPTVET

Den norske kirke har også i dag en helt sentral rolle i sketvingenes livsløp og hverdag. Det er i dag 2872 medlemmer i Den norske kirke, 75% av befolkningen³, en nedgang på 92 medlemmer siden forrige visitas i 2010. Kirkens betydning og relevans bekreftes av den gode oppslutningen om gudstjenester, kirkelige handlinger og kirkens trosopplæringsarbeid. Den norske kirke er tydelig involvert på lokalsamfunnets mange arenaer, og er en mangfoldig og livskraftig aktør i lokalsamfunnet.

Gudstjenester og kirkelige handlinger

Gudstjenesten og de kirkelige handlinger har gjennom hele kirkens historie vært kirkens hjerteslag og grunnleggende hellige handling. Den norske kirke i Borg sitt første strategiske mål er derfor at flere deltar i og opplever gudstjenester og kirkelige handlinger som trosstyrkende og inkluderende.

Gudstjenesteoppslutningen i Skiptvet er høy og relativt stabil. I 2019 var det totalt 4852 gudstjenestebesøkende i soknet. Det er høyere enn ved forrige visitas (4715), men likevel lavere enn gjennomsnittsoppslutningen i perioden 2015-2019 som var på 5506 gudstjenestedeltakere. I 2019 var hvert medlem i Den norske kirke i Skiptvet i gjennomsnitt på 1,7 gudstjenester⁴. Det er betydelig høyere enn både Østre Borgesyssel prosti (1,46) og bispedømmet (1,16).

² Lystad, Arne (2007): «Bygdedagen 3.juni 2007», side 3, Skiptvet kommune: 2007. Man vet med sikkerhet at det har eksistert tre kirkebygg: Hovedkirken (dagens Mariakirke), samt en kirke på Skog og en på Vister.

³ Den tilsvarende medlemsandelen i Østre Borgesyssel prosti er 72,9%, og i Borg bispedømme 65,6% pr 31.desember 2019.

⁴ Antall gudstjenestebesøk per medlem er imidlertid noe varierende i et femårsperspektiv: 2,2 (2015), 1,9 (2016), 1,9 (2017), 1,6 (2018).

Det virker som om en har lyktes med å gjennomføre gudstjenestereformens intensjoner om bred involvering. Det er svært bra at konfirmantene er aktivt med i **ministranttjeneste** i de ordinære gudstjenestene. Dette er med å gi konfirmantene en dypere forståelse av gudstjenestens innerside og danner et bærekraftig grunnlag for gudstjenestedeltakelse senere i livet. I tillegg bidrar dette til økt oppslutning fra foreldre og foresatte og kan danne grunnlag for å deres frivillige bidrag til f.eks. kirkekaffer i forlengelsen av gudstjenestene,

Gudstjenestereformens involvering betyr også samarbeid om gudstjenesten med ulike lag og foreninger i lokalsamfunnet. Det gode samarbeidet med Skiptvet Historielag, Skiptvet Bygdekvinnelag, Skiptvet Helselag, Skiptvet Røde Kors, såvel som med Skiptvet Musikkorps og Skiptvet Sangkor på både konserter og gudstjenester, gir økt kvalitet i gudstjenestelivet. Dette er svært prisverdig, og et godt utgangspunkt for enda større frimodighet og dristighet til samarbeid med hele bredden av lag og foreninger – gjerne også på arenaer utenfor kirkerommet.

De regelmessige **bønnesamlingene** i kirken hver første tirsdag i måneden er en viktig forbønnstjeneste for kirken og lokalsamfunnet, og **søndagsmøtene** på Misjonshuset er en viktig arena for åndelig fordypping i troens liv.

Spørreundersøkelsen som Borg bispedømme gjennomførte blant kirkens medlemmer i 2018 viste at de aller fleste som kommer til kirken har en god opplevelse. Det er en tydelig bevissthet i befolkningen om at kirken er der, åpen og tilgjengelig, når mennesker trenger den i glede, sorg eller på helt alminnelige dager. Det er et av folkekirkens fremste kjennetegn, og gir i seg selv grunn til optimisme, fornyelse og fortsatt innsats også her i Skiptvet.

Menighetsrådet oppfordres til å vedta bispedømmets ordning for en **Inkluderende menighet**. Dette vil gjøre kirkens gudstjenesteliv og andre tiltak til et sannere uttrykk for hele mangfoldet i Guds familie.

Det lave antallet gudstjenester med **nattverd** og det lave antall **nattverdgjester** gir derimot grunn til bekymring. Siden forrige visitas i 2010 har det ikke vært noen økning i antall nattverdgdustjenester, og det feires nattverd på bare 37% av hovedgudstjenestene. Nattverddeltagelsen i 2019 var også betydelig lavere enn ved forrige visitas⁵. Biskopen har drøftet dette med stab og menighetsråd i løpet av visitasen. På bakgrunn av Kirkemøtets vedtak om at det normalt skal feires nattverd på en hovedgudstjeneste, har biskopen bedt om at det feires nattverd på 70% av hovedgudstjenestene i lokalkirkene i Borg. Menighetsrådet i Skiptvet bør arbeide målrettet for å nå dette målet.

I en luthersk kirke er dåpen og nattverden sakramenter. Gjennom sakramentene formidles Guds handlinger for oss, uavhengig av vår egen beskaffenhet, subjektive

⁵ I 2010 var det 969 nattverdgjester på 21 gudstjenester med nattverd, noe som utgjør et gjennomsnitt på 46 nattverdgjester per gudstjeneste. I 2019 var det 600 nattverdgjester på 23 nattverdgdustjenester, som gir et gjennomsnitt på 26 nattverdmottakere.

opplevelse av utilstrekkelighet eller kamp med tro og tvil. Sakramentenes store gave er at de forankrer tilliten til Guds frelse utenfor vårt eget hjerte og viljesbeslutning, men i Guds konkrete handling for oss. Like lite som et lite barn har gjort seg fortjent til dåpens gave, kan vi gjøre oss fortjent til å ta imot Jesu kropp og blod i brød og vin. For kristentroens kjernebudskap er jo nettopp dette: Det er Gud som har handlet for oss og til vår salighet, og det er Gud som uforskyldt gir oss sine gaver til frelse, håp, livskraft og tjeneste. Gud gir frelse uten våre gjerninger, og vi får ta imot frelsens gave. Slik blir nattverdens måltid også et synlig og trygt ankerfeste for troen, og ikke et premiebord for de som opplever seg verdig.

Det er svært fremtidsrettet at nattverden nå er tema på sokneprestens samtaler med dåpsforeldre og i konfirmantundervisningen. I mange lokalkirker ser vi at det nettopp er barnas og ungdommens deltakelse i nattverdens fellesskap som også åpner opp for en bredere deltakelse. Denne åpningen for barns nattverddeltagelse bringer oss mer i takt med den oldkirkelige praksis som har vært ivaretatt i de ortodokse kirkene. Refleksjonen om nattverden som Guds gode gave til oss bør også forsterkes i forkynnelse, sjelesorg og på ulike samtalearenaer som undervisningskvelder og lignende, og kommuniseres bredt til hele lokalsamfunnet.

Sang og musikk er en helt sentral del av kirkens gudstjenestefeiring, tilbedelse og kulturformidling også her i Skiptvet. Det er et tett samarbeid mellom menighetsrådet og Fellesforeningen Misjonshuset av Normisjon, Norsk Luthersk Misjonssamband og Det Norske Misjonsselskap om Soul Children og barnegospel, der korene deltar regelmessig på gudstjenestene. Det er meget bra! Det er også et bredt og godt samarbeid med Skiptvet Sangkor og Skiptvet Musikkorps knyttet til både konserter og gudstjenester, både inne i kirken og på friluftsgudstjenester. Det er imidlertid et større potensiale for et tettere samarbeid med kulturskolen og musikkskoleelevenes konserter og solo-opptredener i gudstjenestene. Det vakre middelalderkirkerommet egner seg også meget godt til gudstjenester og konserter med den rike folkemusikk- og folkedansarven i Østfold, noe av det samlet av Chr. Haslerud og Lindeman, og arrangert av Jan Elgarøy.

I 2019 ble det gjennomført syv **vigsler** i Skiptvet sokn. Vigsler er en stor økonomisk belastning for mange, og det er viktig at det legges til rette for et enklere, kirkelig vigselstilbud og også at kirkelig vigsel etter prestens godkjenning kan skje utenfor kirkerommet, for eksempel på Nes Lensemuseum.

Gravferdsforvaltningen er en sentral del av kirkens kjerneoppdrag. I Skiptvet kommune ble 90% av alle døde gravlagt ved kirkelig seremoni i 2019. Det vitner som svært høy kvalitet og troverdighet i kirkens ledsagelse av mennesker i livets tyngste stunder. Det nye gravplassanlegget med både kistegraver og navnet og anonym minnelund, som jeg fikk befare under visitasen, fremstår som en svært vakker og verdig ramme for pårørende som besøker gravene til sine kjære.

Det var bevegende å høre at kirkegården under koronoapandemien har blitt et sosialt samlingspunkt for mange sketvinger. I tillegg til at det å samles i friluft er mindre

risikofyllt, skaper det gamle helligstedet også en unik ramme for den eksistensielle undringen som flere av oss kjenner på i disse usikre tidene. Det bør derfor vurderes om man i større grad kan ha tilbud om både om kaffeservering og særlig åpen kirke på tidspunkter der mange oppsøker gravlundene, slik at koblingen mellom lysene på kirkegården og Kristuslyset i globen tydeliggjøres. Det å holde kirken åpen kan også være et utmerket samarbeidstiltak med NAV og noen av de mange lag og foreningene i bygda.

Dåpen er kirkens grunnleggende handling, ofte en stor familiebegivenhet og en viktig tradisjonsbærer. Det andre strategiske målet for Den norske kirke i Borg er derfor at flere søker dåp og deltar i trosopplæringen.

Andelen **døpte** av fødte i Skiptvet sokn er varierende. I 2019 ble hele 93,3% av de fødte båret til dåpen, noe som er meget bra, og betydelig opp fra 2018 der bare 51,5% av de fødte ble døpt. Dette viser at også her i Skiptvet er det viktig at menighetsråd, stab og frivillige har en tydelig oppmerksomhet rettet mot dåpsopplutningen og følge utviklingen nøye. Når kirken ikke lenger får fødselsmeldinger åpner det for nye muligheter til å nå nybakte foreldre på andre måter. Både sosiale medier, menighetsbladet og sosiale nettverk har blitt viktige kanaler der vi som kirke kan bidra til å øke foreldrenes frimodighet til å bringe barna sine til dåp. Som en del av dette bør man også få etablert mulighet for digital påmelding til dåp, noe som er en integrert del av Kirkepartners IKT-plattform, i tillegg til en rekke andre løsninger.

Også her i Skiptvet har det under koronapandemien vært gode erfaringer med egne **dåpsgudstjenester**, både søndag etter hovedgudstjenesten og på noen lørdager. Tilbakemeldingene fra dåpsfølgene på disse enklere gudstjenestene er overveiende positiv, både fordi det gir større fleksibilitet på tidspunkt for dåp og dåpshandlingen oppleves mer personlig. Basert på de gode erfaringene ligger det godt til rette for at denne dåpspraksisen videreføres også når kirke og samfunn går tilbake til normal drift, samtidig som tilknytningen mellom dåp og hovedgudstjenesten blir opprettholdt i forbønnen og invitasjoner til deltagelse i trosopplæringstiltakenes gudstjenester og andre tiltak. Den flotte forbønnstjenesten man har for konfirmantene i Skiptvet kan også utvides til forbønn for alle som blir døpt.

Kommunikasjon

Kommunikasjon er en sentral strategi for Den norske kirke i Borg, og innebærer å synliggjøre kirken i lokalsamfunnet, bygge kirkens omdømme og legge til rette for dialog med befolkningen og ulike aktører. I Skiptvet er kirken synlig tilstede ved det utmerkede **menighetsbladet** som distribueres til alle husstander i soknet og er tilgjengelig digitalt, og som også inneholder viktig informasjon fra kommunens ledelse. Bispedømmets undersøkelse fra sommeren 2020 viser at 8 av 10 som mottar menighetsbladet, blar i det. Det gjør menighetsbladet til et helt sentralt virkemiddel i kirkens og kommunens kommunikasjon med hele befolkningen, og er dermed vel verdt den store innsatsen som legges ned i produksjonen. Man kan

vurdere å legge til rette for annonser for bedre å utnytte noe av det inntektspotensialet som finnes i et menighetsblad med såpass bred spredning i befolkningen.

Kirken i Skiptvet er også tilgjengelig på sosiale medier som **Facebook**, **Instagram** og har planer om tilstedeværelse også på **Snapchat**. Basert på de svært gode erfaringene vi har gjort med å være digital kirke under koronatiden, er det avgjørende viktig at lokalkirken i Skiptvet videreutvikler sin digitale kompetanse og tilgjengelighet. Tilstedeværelse på sosiale medier der ungdom lever sine liv blir stadig viktigere for en kirke som er sendt til verden for å være tilgjengelig der menneskene til enhver tid befinner seg.

KIRKEN – SENDT TIL VERDEN OG SKIPTVET

Kirken er ikke til for seg selv. Kirken er sendt til verden for å forkynne det gode budskapet om Guds nåde i Jesus Kristus og, samt både gi retning til og å delta i menneskers arbeid for et godt samfunn lokalt og globalt, for hele menneskeheten og skaperverket. Kirken har derfor alltid hatt som oppdrag å danne gode samfunnsborgere og forvalte naturen og våre felles ressurser på en bærekraftig måte, til fellesskapets beste.

I Den norske kirkes diakoniplan systematiserer store deler av dette engasjementet i begrepene nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, kamp for rettferdighet og vern om skaperverket. I trosopplæringsplanen legges det til rette for tiltak som gir barn og unge tilhørighet til kirken og den kristen tro, og gir rom for trospraksis og livstolkning.

Dette har kirken alltid gjort ved å løfte frem Guds visjon for mennesker og skaperverk, og på sitt beste ved å kritisere makt og myndigheter som hindrer utviklingen av et inkluderende og bærekraftig samfunn for alle. Dette er en tradisjon som går tilbake til profetene i den hebraiske Bibel, og som vi deler med jøder og muslimer. Kirken skal være en slik drivkraft også i fremtiden, i samarbeid med alle gode krefter.

I vår tid er **bærekraftsmålene** en bro mellom kirkens visjon og tradisjon, og allmenne målsetninger for samfunnsutviklingen lokalt, nasjonalt og globalt. Disse målene gir et felles språk med offentlige myndigheter, organisasjoner i det sivile samfunn og næringsaktører. Mye av det jeg har sett utfolde seg under denne visitasen i Skiptvet kan også sees som kirkens bidrag til gjennomføring av bærekraftsmålene. Bærekraftsmålene gir kirken en svært god og relevant retning for å håndtere og prioritere mellom noen av de utfordringene som ligger foran kirke og lokalsamfunn i Skiptvet. Her er noen eksempler:

Mål 1 – Utrydde alle former for fattigdom:

Kirken i Skiptvet deltar i **Kirkens Nødhjelps fasteaksjon** og dermed i Den norske kirkes globale engasjement mot fattigdom, undertrykkelse og kriserammede sammen med andre kirkesamfunn og kirkelige organisasjoner i Norge, samt jødiske, muslimske og buddhistiske aktører i lokalsamfunn på alle kontinenter.

Menighetsrådets **misjonsavtale** med Normisjon bidrar til at barn fra indiske lavinntektsfamilier får seg utdanning og slik blir løftet ut av fattigdom og marginalisering. Lokalkirken i Skiptvet er en integrert del av den verdensvide kirke og må fortsatt stå sammen med alle som lider og kjemper mot urett.

I lokalsamfunnet bidrar kirken også med mange arenaer som er tilgjengelige og gratis for alle, både barn, unge, voksne og eldre.

Mål 3 - Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder:

En stor del av kirkens virksomhet bidrar til helse og økt livskvalitet. Gode eksempler er sjelesorgsamtaler, besøkstjeneste, rekruttering til Kirkens SOS og Sorg & omsorg, og andakter på Sollia.

Diakoniutvalgets bidrag til å inkludere **flyktinger** som er bosatt i kommunen gjennom blant annet deltakelse i kvinnegrupper og bidrag som «flyktingeguider», får stor anerkjennelse fra kommunens ledelse. Utfordringen til å stille med frivillige til leksehjelp vil være en naturlig og meget god videreutvikling av den allerede prisverdige innsatsen.

Mål 4 - Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle:

Kirkens trosopplæringsreform har som mål at alle barn som tilhører Den norske kirke i alderen 0-18 år skal få en grunnleggende erfaring i kristentroens praksis og innhold, og evne til livstolkning og livshjelp.

I Skiptvet er trosopplæringsarbeidet svært oppmuntrende, og til tross for begrensede ressurser vitner den høye oppslutningen om et målrettet arbeid av høy kvalitet gjennom mange år. Det er også en god dynamikk mellom breddetiltak og kontinuerlige tilbud som gjensidig beriker hverandre, ikke minst takket være det nære samarbeidet med foreningene på **Misjonshuset**, som blant annet driver Soul Children, barnegospel, Klatreklubben og Stalloftklubben. I 2019 var 917 barn og unge med i aktiviteter i kirkens regi, noe som i gjennomsnitt utgjør 30% av målgruppene. Utdeling av **4-årsbok** har en særlig god oppslutning⁶, og er blant de beste i bispedømmet. Også utdelingen av **6-årsbok** har en meget god og økende oppslutning⁷. **Tårnagentene**⁸ hadde også frem til 2019 en oppslutning som ligger betydelig over bispedømmenivå. Det er viktig at dette tiltaket blir gjenopptatt så snart situasjonen og ressursene tillater det. Planene om å gjennomføre **Lys Våken** som fakkeltog i stedet for med overnatting i kirken, vitner om stor kreativitet.

Det er også grunn til å fremheve den meget gode oppslutningen om **konfirmasjonstiden** med en gjennomsnittlig oppslutning på 93% de siste fem årene, i 2015 hele 102% og i 2016 så høyt som 109%! Det betyr at så godt som alle 14- og

⁶ 66% (2015), 65% (2016), 69% (2017), 67% (2018), 63% (2019) og rekordhøye 83% i 2020.

⁷ 17% (2017), 27% (2018), 43% (2019), ikke gjennomført i 2020 pga korona.

⁸ 43% (2015), 48% (2016), 50% (2017), 46% (2018)

15-åringer som er medlemmer i Den norske kirke blir konfirmert. Det var både utfordrende og inspirerende å møte konfirmantene onsdag ettermiddag til «Grill en biskop»-time. At ungdommene også her i Skiptvet har en høyt utviklet evne til å reflektere og undre seg over både livet, troen og aktuelle utfordringer, er det ingen som helst tvil om. Biskopen ble grillet på hva han mente om alt fra presidentvalget i USA, seksualitet og hvorfor man mister venner, til spørsmål om de ti bud og Guds eksistens. Hvis dette hadde vært en annen tid ville kanskje herværende biskop brukt sorenskriver Bassøes beskrivelse av sketvingene fra 1799: «I Kirkerne ere de stille og aktpågivende under Gudstjenesten, og de synge alle de forordnede Psalmer, da både Unge og Gamle kan læse i Bog».

Barnehagene, skolene og kirken har et godt etablert samarbeid i rammen av en forutsigbar plan. Mye av samarbeidet er knyttet opp til skolegudstjenester før jul for alle klasseserier, julevandring for barnehagene, og markeringer i forbindelse med påske og pinse for henholdsvis 2. og 3.trinn. Kirkegårdsvandringen og kapellbesøket for 4.trinn er både en innføring i lokalhistorie og skaper et viktig rom for refleksjon for barn i en særlig sårbar alder. Skolens nye rammeplan gir gode muligheter for å videreutvikle det allerede gode samarbeidet til å omfatte kirkens bidrag også inn mot andre fag som musikk, arkitektur, lokalhistorie, kunst og håndverk. Slik kan kirken bidra til kommunens forpliktelse til å sikre god utdanning og livslang læring for alle.

Mål 10 - Redusere ulikhet og skape stabile samfunn:

Lokalhistorien i Skiptvet gir oss mange eksempler på at fattigdom og armod har preget dette lokalsamfunnet. På 1800-tallet var Skiptvet den bygda i regionen med den største andelen mennesker som utvandret til Amerika. Andre dro til Oslo, Fredrikstad eller Sarpsborg for å tjene til det daglige brød. Fattigdom, utenforskap og drømmen om et bedre liv har også vært et sentral av sketvingens livserfaring.

I dag kommer ulikhetssamfunnet først og fremst til uttrykk gjennom ulike former for utenforskap. Årsakene er komplekse og ofte knyttet til psykisk helse, rusavhengighet eller manglende sosiale nettverk.

Mennesker i alle aldre opplever også her at de ikke klarer å fungere i det alminnelige arbeidslivet. **Ungdataundersøkelsen** blant ungdomsskoleelevene i Skiptvet viser at også her bor det ungdommer som opplever ensomhet og depressive symptomer. Det er også bekymringsfullt at rusmisbruk igjen har blitt et økende problem, også i Skiptvet. Andelen unge som er misfornøyd med lokalsamfunnet og skolemiljøet ligger betydelig over landsgjennomsnittet, noe som er bekymringsfullt og en stor utfordring for alle aktører i kommunen.

Dette anser jeg som en hovedutfordring for alle aktører i Skiptvet og jeg vil oppfordre kommunen til å invitere til et rådslag for samskaping der kirken, organisasjoner i sivilsamfunnet og næringsaktører utvikler strategi og tiltak for å møte denne utfordringen.

I samtalen jeg hadde med kommunens ledelse ble det bekreftet at det ligger mye psykisk og fysisk helse i det å etablere **inkluderende møteplasser**, og at det er et stort behov for møteplasser på tvers av aldersgrupper. Her vil kirken være viktig for nettverksbygging og inkludering, ikke minst gjelder det besøkstjenesten og trosopplæringens og det kontinuerlige barne- og ungdomsarbeidets mange godt besøkte arenaer. Også Skiptvet Idrettslag, biblioteket og den kommunale ungdomsklubben Gjøkeredet er et populære fritidstilbud for mange ungdommer. Men det er fortsatt behov for forsterket innsats som kan gi ungdommer et bredere fritidstilbud som kan stimulere til inkludering, livsmot og meningsfulle liv.

Den høye andelen enslige **eldre** som Skiptvet vil få frem mot 2030 har også vært et tema under visitasen. Vi glemmer ofte at det som blir kalt for «eldrebølgen» samtidig er en ressursbølge. De eldre vil ikke bare være passive mottakere, men vil ofte gjerne bidra med sine ressurser og rike livserfaring.

I løpet av visitasen har muligheten for å legge til rette for **arbeidstrening** på kirkens mange arenaer også blitt drøftet med NAV. Lokalkirken har flere muligheter til at mennesker i ulike former for utenforskap gis muligheter til å bruke og bli anerkjent for de evner og egenskaper man har, noe som både er viktig i et folkehelseperspektiv og samtidig dypt forankret i det kristne menneskesynet.

Mål 13 - Stoppe klimaendringene:

Skiptvet menighet er sertifisert som **Grønn menighet** og det er nedsatt et grønt utvalg som skal forsterke innsatsen mot klimaendringene gjennom bevisstgjøring, mobilisering og aktiv handling. Besøket på det **buddhistiske skogsklosteret** og samtale med munkene der avdekket store muligheter for samhandling på tvers av religionene i vår felles kamp for å sikre livsgrunnet for kommende generasjoner. Initiativ til interreligiøse pilegrimsvandringer for klimarettferdighet sammen med buddhistene og andre vil være både en folkehelseaktivitet, inkluderingsarena og et klimatiltak også her i Skiptvet.

Mål 17 – Samarbeid for å nå målene:

I kommunebarometeret for 2019 som måler kvaliteten på kommunenes tjenestetilbud basert på 151 nøkkeltall, ble Skiptvet i 2019 kåret til landets attende beste kommune. Det er meget imponerende, og viser at Skiptvet er et svært godt sted å bo for mange.

Samtidig har samtalen og møtepunktene under visitasen vist at det er en høy bevissthet om at det også i dette lokalsamfunnet bor mennesker som sliter med livene sine, og som det er vårt felles ansvar å inkludere. Det bør derfor være en naturlig målsetning at kommune, kirke, og lag og foreninger i større grad ser sine ressurser sammen, koordinerer tiltakene og jobber målrettet for å forsterke alt det gode som allerede skjer i Skiptvet.

Ingen av oss klarer å skape gode lokalsamfunn alene. Men med den åpne holdningen, store offerviljen og ønske om samskaping som jeg har møtt på alle

arenaer under denne visitasen, ligger det et stort potensial til å videreutvikle Skiptvet til et enda bedre lokalsamfunn for alle som bor her.

Lovpålagt samarbeid kommune-kirke

Det har i en årrekke vært et godt og konstruktivt samarbeid mellom kommune og lokalkirke i Skiptvet. Under korona-pandemien har kirkevergen deltatt i kommunens kriseledelse, noe som har lettet kommunikasjonen og vært til stor nytte i planleggingen av smitteverntiltak.

Siden forrige visitas har Skiptvet fått en ny og praktfull kirkegårdsutvidelse, som bygdas befolkning med god grunn er stolte av. Med utvidelsen ligger kommunen godt over gravferdslovens krav til kapasitet på ubenyttede graver. Den nye kirkegården skal vigsles og tas i bruk høsten 2021. Kirkekontoret har et åpenbart behov for noe økte ressurser både for å opprettholde en ansvarlig gravferdsforvaltning og sikre godt lederskap.

Kirken har store muligheter til å bidra til å løse utfordringene i ungdomskulturen i Skiptvet. Det må være et mål å styrke staben med diakonal kompetanse og kapasitet i et samarbeid mellom kommune, bispedømmerråd og innsamlede midler. Det er behov for en ny driftsbygning og kirkestallen bør kunne rehabiliteres og utvikles, gjerne på dugnad, til et møtested for ulike behov.

STAB, RÅD OG UTVALG

Menighetsråd, stab og frivillige har gjort og gjør en imponerende innsats for å realisere kirkens visjon også her i Skiptvet, også koronatiden. Selv med begrensede ressurser har kirken en svært tydelig tilstedeværelse i lokalsamfunnet.

Menighetsrådet virker godt utrustet til å videreføre ansvaret og ta fatt på de mange spennende oppgavene som ligger foran, selv om koronasituasjonen har gjort at inngangen til valgperioden ble helt annerledes enn det vi alle ønsket.

Under visitasen har jeg hatt samtale med lokalkirken ansatte i felles stabsmøte, og tilsynssamtale med soknepresten. De fremstår som et dedikert arbeidsfellesskap som får til svært mye sammen, og med tydelige visjoner for folkekirkens muligheter i Skiptvet. Soknepresten er en meget solid forkynner og erfaren sjelesørger. Ikke minst er det utrolig flott å se hvor stor tillit lokalkirkens ansatte og tillitsvalgte nyter på alle arenaer i lokalsamfunnet.

Stor takk til alle som har bidratt til et meget godt visitasprogram, og for mange spennende, inspirerende og ikke minst hyggelige samtaler underveis. Jeg vil også uttrykke stor takknemlighet til de ansatte og frivillige som på en tydelig og vennlig måte har bidratt til at vi har overholdt smittevernreglene, og gjort det mulig å gjennomføre visitasen på en trygg måte. Jeg finner ingen rester tilbake av den holdningen sokneprest Kønig ble møtt med da han kom til Skiptvet i 1838, og som han nedtegnet i kallsboken: «Næsten ikke een eneste mand kom mig med velvillie og kjærlighed imøde».

Jeg vil rette en særlig varm takk til soknepresten og kirkevergen for meget solid tilretteleggelse og planlegging i en krevende situasjon!

UTGANG

Jeg har i løpet av denne visitasen møtt et lokalsamfunn i stadig utvikling. Jeg har også møtt en kirke som lever tett på befolkningen og ved Den hellige ånds ledelse skaper små og store glimt av himmel på jord, der menneskene i Skiptvet får erfare at de ikke er alene. For midt i alle endringer som skjer rundt oss - både i kirke og samfunn, på godt og vondt – er det én ting vi alltid kan være trygge på og få hvile i: «Jesus Kristus er i går og i dag den samme, ja, til evig tid» (Hebr 13,8).

Må Gud fortsatt velsigne kirke og lokalsamfunn i Skiptvet!

Borg bispestol

Atle Sommerfeldt

Fredrikstad 8.november 2020

VISITASPREKEN SKIPTVET SOKN

”Nåde til handling”

Vonheim // 8.november 2020 // 23. søndag i treenighetstiden

Jes 1,16-19 // 2Tess 1,10b-12 // Mark 10,28-31

Bevisstheten om vår egen død skiller oss mennesker fra alle andre skapninger. Kapasiteten til å gjøre det onde mot hverandre og mot Guds skaperverk er en skremmende realitet i oss og rundt oss. Hva skal vi gjøre for å overvinne ondskap og død? Det eksistensielle ropet som former seg i dette spørsmålet har lydd gjennom historien og svarene er mangfoldig.

Dialogen mellom Jesus og Peter som vi hørte lest, skjer i sammenheng med at en rik mann har kommet til Jesus og disiplene mens de er på vandring opp mot Jerusalem. Han kneler ned og spør Jesus hva han skal gjøre for å arve evig liv, hans variant av spørsmålet om hvordan han skal overvinne ondskap og død. Da Jesus spurte ham, forsikret mannen at han hadde gjort sitt for å overvinne ondskap fordi han hadde fulgt budenes påbud om godhet mot andre mennesker. Han hadde gjort det profeten Jesaja sammenfatter er Guds forventning til menneskene: Søkt å gjøre det som er rett, hjulpet den undertrykte og forsvart farløse og enker. Da Jesus bad ham om å selge alt han eide og gi det til de fattige, ble han nedslått og bedrøvet og forlot Jesus og disiplene.

Det er da Jesus sier de velkjente ordene om at det er lettere for en kamel å gå gjennom et nåløye enn for en rik å komme inn i Guds rike.

Men vi da – sier Peter ved begynnelsen av dialogen vi hørte lest - vi har jo gjort det du ba den rike mannen om å gjøre. Vi har forlatt alt vi eide og våre familier og fulgt deg? Og Jesus forsikrer Peter og disiplene om at de som har forlatt mye skal bli rikelig belønnet i Guds rike, det de har avstått fra vil de få igjen hundre ganger selv om livet vil innebære motgang og til og med forfølgelser.

Det er en rik tradisjon i hele kirkens historie som har hørt Jesu ord som en oppfordring til sølibat, fattigdomsløfte og barmhjertighet og til å slutte seg til et nytt og annerledes fellesskap i klostre og tette fellesskap, slik de to største kirkefamiliene - de romersk-katolske og ortodokse - har gjort siden 300-tallet. Her i Skiptvet er det fire personer som har valgt en slik livsform, rett nok ikke i en kristen tradisjon, men i en buddhistisk tradisjon. I vår egen kirke valgte diakonissene langt på vei denne livsveien ved å gi avkall på ekteskap og rikdom og utførte sin tjeneste for mennesker i sykepleie på sykehus over hele landet, samtidig som de fikk en ny familie i diakonissefellesskapet.

Men det store flertallet av Jesu etterfølgere ned gjennom historien har ikke valgt å forstå Jesu ord slik. Folk så at selv den mest radikale avståelse ikke har makt til å overvinne døden og heller ikke menneskets ondskap. Den fantes også i de tette fellesskapene om det var i klostre eller andre kristne fellesskap.

Er det bare behagelighet og avhengighet av denne verdens goder som har gjort at de fleste av oss ikke følger oppfordringen om å selge alt vi eier og gi det til de fattige?

Så enkelt er det nok ikke. Nøkkelen til å forstå Jesu ord ligger litt forut for vårt tekstutsnitt. Disiplene reagerer på Jesu utsagn og spør: Hvem kan da bli frelst – ingen kamel kan jo komme gjennom et nåløy? Da svarer Jesus: «For mennesker er dette umulig, men ikke for Gud. For Gud er alt mulig».

Det er Gud som gir mennesker kraft til å gjøre det gode, slik vi hørte Paulus skrive til menigheten i Tessaloniki. Fremfor alt er det bare Gud som kan dra menneskene fra død til liv og gi mennesket en fremtid i Guds nærhet, der livet seirer og kjærligheten utfoldes i evighet.

Men hva var så galt med mannens rikdom? Er ikke velstand og rikdom et uttrykk for Guds særlige velsignelse? Slik hadde mange på Jesu tid forstått skriftene og vi gjenkjenner dette både i vår egen dagligtale og i enkelte kirkelige tradisjoner og miljøer. Velstand her i livet er de gode gaver mennesket får av Gud når de overgir sine liv til Gud, som det ofte heter.

For oss som lever i et land på toppen av verdenssamfunnets kransekake med de beste velferdsordninger, den høyeste inntekten og det mest stødige demokratiet, er det nærliggende å tenke at Gud har sett særlig nådig til oss og belønnet oss for vår kristne kulturarv og de mange dedikerte kristne.

Men er det slik at det med noen rimelighet kan sies at vi har gjort så mye godt at vi derfor er så rikelig belønnet av Gud? Tør vi å bli konfrontert med Jesu lys på vår kultur, vår historie og vår velstands forankring slik Jesus gjør med den rike mannen? Historien forteller oss at slett ikke alle har levd i velstand i det vi liker å kalle det kristne Norge. Det er ikke mer enn 100 år siden barnarbeid var utbredt i Norge slik håndavtrykket til en barnarbeid på teglverket sees i en takstein produsert der, og som jeg fikk under besøket på Berg gård.

Vi kan være stolte av hvordan det norske samfunnet har utviklet seg og hvor gode vi er til å håndtere kriser til hele fellesskapets beste. Folkelige bevegelser og kloke politiske ledere har formet et godt samfunn for de aller fleste av oss. Men det kom ikke av seg selv.

Vår generasjon må tørre å rette søkelyset på hva vår oljebaserte velstand – for det er det den er – har kostet andre mennesker. Vi vet nå at vår store rikdom har bidratt direkte og indirekte til dramatiske klimaendringer som har ødelagt og vil ødelegge fremtiden for millioner av mennesker, vi vet at vi er en del av en kultur som har utnyttet og fortsetter å utnytte naturens ressurser på det groveste, og vi vet vi er med på å forurense havet på en måte som truer mye av livet der.

Det var ikke dette Gud mente når han kaller til godhetens handlinger. Vi er nødt til å ta inn over oss at det ikke bare er døden vi ikke kan overvinne med våre gode handlinger. Vi kan heller ikke løfte oss ut av Norges innvevdhet i strukturer som fører med seg ødeleggelse av andres liv, ved personlig å gi avkall på goder. Tør vi å gjøre

opp vår sak med Gud og mennesker slik Jesaja oppfordrer oss til, eller går vi bedrøvet, fortvilet eller sint bort fra Guds godhets lys?

Hva skal vi da gjøre? Den kristne kirkes svar til oss og alle mennesker er invitasjonen til å la Gud lede oss fra død og ondskap til liv og godhet, la Gud vaske oss slik at selv om syndene våre er røde som purpur skal vi bli hvite som snø. Gud har invitert oss til å være med Jesus opp til Jerusalem og bli en del av hans kamp og seier over død og ondskap. I den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus blir vi en del av Guds rike og kan leve i Guds nærhet. Det er ikke jeg, men Gud i Jesus Kristus som gjør alt for meg og oss - alt er gjort ferdig for oss alle sammen. I Jesus Kristus kan vi arve evig liv.

Vi erfarte det først i dåpens bad da noen bar oss frem til Gud og vi ble født inn i Guds rike, vi erfarer det hver gang vi møter Gud i nattverdets festmåltid der vi igjen blir forenet med den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus og får del i hans gaver.

Det som ikke er mulig for oss, er mulig for Gud. Og Gud gjør det! Ror oss og med oss i Jesus Kristus. Det er det utrolige, men ufattelig gledelige budskapet kirken er sendt til verden for å fortelle og invitere mennesker til.

Da er det vel greit å fortsette å nyte vår velstand og vår velferd og la de som rammes av klimaendringer og naturkatastrofer klare seg selv?

Langt derifra, sier Paulus i brevet til Romerne. I lesningen fra brevet til tessalonikerne kan vi ane den samme avgrensingen. Guds handling med oss gir oss kall og frihet til å la oss bli fylt av all vilje til å gjøre det gode mot vår medmennesker, og til en tro som med kraft viser seg i gjerningene som Jesaja viste oss er Guds gjerninger.

Vi frelses ikke av Gud til et liv i vår egen selvtilstrekkelighet.

Vi frelses ikke ut av kallet til å gjøre det gode i vår verden.

Vi frelses inn i Guds rike og et universelt fellesskap av mennesker som bærer hverandres byrder.

Vi frelses til å være særlig oppmerksomme når mennesker lider og blir oversett fordi våre handlinger og holdninger er selvsentrerte og selvforherligende.

Vi frelses inn i nestekjærlighetens handlingsfellesskap for godhetens og rettferdighetens handlinger for og med hele Guds menneskehet.

Vi er døpt i dette fellesskapet med oppdrag å gi sårbare, redde og sørgende mennesker glimt av himmel på jord.

Vi er døpt til å hjelpe mennesker til å se at Guds rikes livskraft er blant oss.

Vi er døpt til å la oss gjennomlyse av Guds i tillitt til at Jesu seier også gjelder oss.

I tillitt til Gud kan vi hvile i et levende håp om at en dag skal også vi erfare seieren over ondskap og død, og arve Guds rike.